

KUŞ SESİ

Sayı

07

2019/1

*Eski ve Yeni Dünya
Akbabaları*

Bir Sakarca Hikayesi

*Bir Bozkır Distopyası:
Sürmeli
Kızkuşu Örneği*

*Bir Dağ
Göç Eder Mi?*

Kuş Sesi,
Seferihisar Doğa Okulu ve Doğa Derneği tarafından altı ayda bir yayımlanır.

Sayı 7: 2019/1, Seferihisar – İzmir

www.dogaaskina.org

www.dogadernegi.org

İletişim:
Tel: (0 542) 522 24 88
Email: kussesi@dogadernegi.org

Kapak Fotoğrafı:
Flamingolar, Doğa Derneği Arşivi

Tasarım ve Uygulama:
Molekül Tasarım Stüdyosu www.molekul.com.tr

Çizim: Ceren Atlı

m e r h a b a

Doğa Derneği gönüllülerinin çabasıyla var olan Kuş Sesi, dünyayı kuşların gözünden görebilmemiz için bir araç. Onlarla kurduğumuz bağı paylaşmak için çıktığımız bir yol. Kuşların, derelerin, dağların sesi olmamız gereken bir zamanda, kuşlar hakkındaki herhangi bir üretiminizi Kuş Sesi'nde paylaşabilirsiniz.

Eski ve Yeni Dünya

Akbabaları

Yazı:
Şafak Arslan

Fotoğraf: Emir Özay

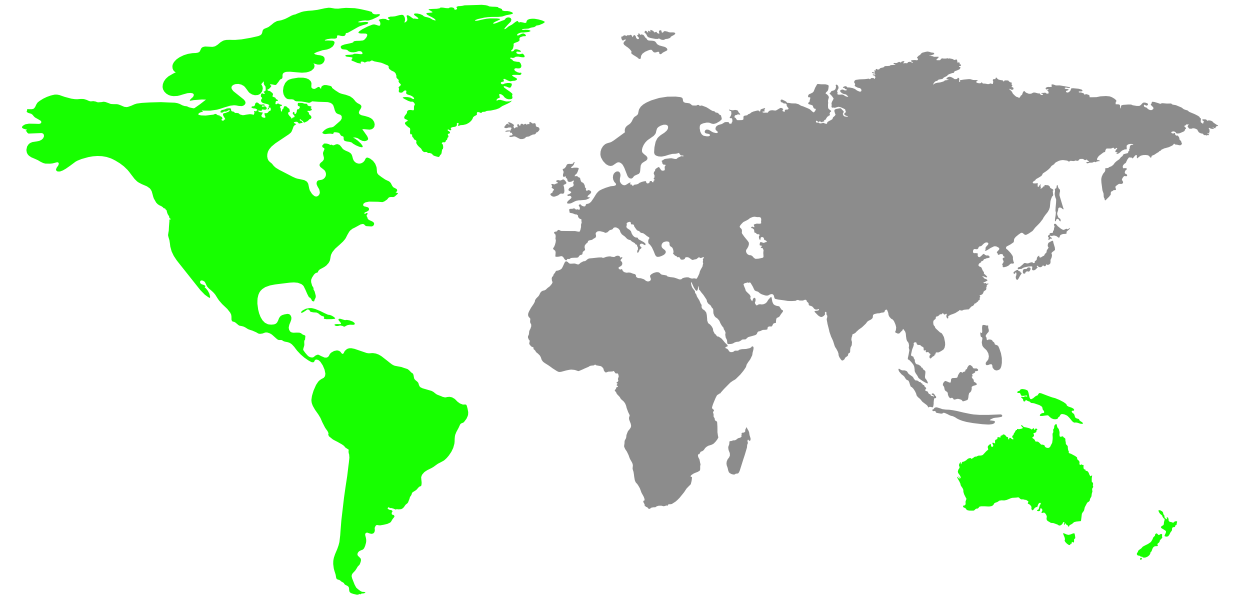
Küçük akbaba

Evcil ve yabani leşlerle beslenen akbabalar, özellikle zehirlenme ve yuva alanlarının tahribatı gibi insan kaynaklı etkilerden en çok zarar gören kuş türleri arasındadır.

Bulundukları besin zincirinin en üzerinde yer alan yırtıcı kuşlar, habitat değişiminden en fazla etkilenen canlılardır. Bu durumun oluşmasındaki ana sebep, yırtıcı kuşların büyük alan gereksinimi duymalarından kaynaklanmaktadır. Akbabaların birçoğu kanat açıklığı göz önüne alındığında diğer yırtıcı kuş türlerinden daha büyüktür. Bu büyüklük beraberinde çevresel ve insan kaynaklı etkilere karşı gösterdikleri toleransı düşürmektedir. Yani bir diğer anlamıyla bu canlıların duyarlılığı yüksektir ve olumsuz etkiler karşısında hızlı bir şekilde tepki gösterirler. Bu etkilerin sayısının ve türler üzerindeki baskının artması sonucunda duyarlı türlerin popülasyonlarında ani ve hızlı düşüşler yaşanmaktadır. Evcil ve

yabani leşlerle beslenen akbabalar, özellikle zehirlenme ve yuva alanlarının tahribatı gibi insan kaynaklı etkilerden en çok zarar gören kuş türleri arasındadır.

Eski Dünya ve Yeni Dünya kavramlarını daha önce duymuş muydunuz? Eski Dünya, Avrasya ve Afrika ana karaları için kullanılır. Yeni Dünya kavramı ise ilk defa on beşinci yüzyılın sonlarında Avrupalılar tarafından Avrasya ve Afrika ana karaları dışında kalan tüm bölgeleri ifade etmek için ortaya çıkarıldı. Çoğunlukla Amerika kıtasını ifade etmek için kullanılır.

Şekil 1. Eski Dünya (gri) ve Yeni Dünya (yeşil) Bölgeleri

Peki, dünya üzerinde yayılış gösteren tüm akbaba türleri aynı familyadan mı? Besin tercihleri benzer mi? Yuva ve yaşam alanı istekleri nelerdir? Yayılışları ne kadar genişler? Göç mü eder, yoksa yerli türler midir? Türün üzerindeki tehditler nelerdir? Tüm bu sorulara cevap bulabilmek için bilim insanları ve gönüllü araştırmacılar yıllar boyunca çalışmalar yapmıştır ve hala yeni çalışmalar ortaya koymaktadır.

Akbabalar da genel anlamda Eski Dünya akbabaları ve Yeni Dünya akbabaları olarak ikiye ayrılır. Eski Dünya akbabaları, Avrasya ve Afrika bölgelerinde yayılış gösterirken, Yeni Dünya akbabalarının tamamı Amerika kıtasında yayılış göstermektedir.

Eski Dünya Akbabaları *Aegypiinae*

Eski Dünya akbabaları, *Accipitriformes* takımına ait *Accipitridae* familyasının alt familyası olarak bilinir. Eski Dünya akbabaları, monofiletik (tek bir ortak atadan evrimleşmiş türler veya popülasyonların tümü) sekiz cinsten (*Necrosyrtes*, *Gyps*, *Sarcogyps*, *Trigonoceps*, *Torgos*, ve *Aegypius*) oluşmaktadır. Bu

cinslere ait dünya üzerinde bilinen toplamda on beş tür vardır. On türün, Dünya Doğayı Koruma Kurumu (IUCN) ölçütlerine göre nesli küresel ölçekte tehlike altındadır. Ayrıca üç tür tehlike altına girmeye yakın (NT) statüsündedir.

Çizelge 1. Eski Dünya akbabalarına ait türlerin isimleri, IUCN statüleri ve türlerin kanat açıklığı

Tür Adı	IUCN Statüsü	Kanat Açıklığı
<i>Gypohierax angolensis</i>	LC	135-155 cm
<i>Gypaetus barbatus</i>	NT	231-283 cm
<i>Neophron percnopterus</i>	EN	146-175 cm
<i>Necrosyrtes monachus</i>	CR	150-180 cm
<i>Gyps africanus</i>	CR	197-229 cm
<i>Gyps bengalensis</i>	CR	192-213 cm
<i>Gyps indicus</i>	CR	196-258 cm
<i>Gyps rueppellii</i>	CR	226-255 cm
<i>Gyps himalayensis</i>	NT	260-289 cm
<i>Gyps fulvus</i>	LC	234-269 cm
<i>Gyps coprotheres</i>	EN	228-250 cm
<i>Aegypius monachus</i>	NT	250-295 cm
<i>Torgos tracheliotus</i>	EN	270-280 cm
<i>Trigonoceps occipitalis</i>	CR	220-230 cm
<i>Sarcogyps calvus</i>	CR	200-260 cm

Necrosyrtes, *Trigonoceps*, *Torgos* ve *Gyps* cinsine ait üç tür (*G. africanus*, *G. rueppelli*, *G. coprotheres*) sadece Afrika kıtasında yayılış gösterir. *A. monachus* ve *G. fulvus* Afrika, Avrupa, Asya bölgesinde geniş bir dağılıma sahiptir. *S. calvus* ise Pakistan, Hindistan, Malay Yarımadası ve Çin'in Yunnan bölgesinde bulunur. *Gyps* cinsine ait diğer dört tür Asya kıtasında yayılış gösterir. Hindistan Yarımadası, Doğu ve Güney Afrika gibi bölgelerde, altı tür bir arada bulunabilmektedir.

Kara akbaba *Aegypius monachus*, sakallı akbaba *Gypaetus barbatus*, kızıl akbaba *Gyps fulvus* ve küçük akbaba *Neophron percnopterus* Türkiye'de yaşayan dört akbaba türüdür. Türler arasındaki besin rekabetini azaltmak için ekoloji, davranış ve morfolojideki belirgin farkları ortaya koyan gözlemler yapılmıştır. Simpatrik (aynı coğrafi bölgede yaşayan tek bir atasal türden yeni

türlerin evrilmesi) akbabalar üç farklı beslenme grubuna ayrılır. İlk grup deri ve tendonlar gibi ağırlıklı olarak sert materyallerle beslenen ve büyük vücut kütlelerine sahip akbabalardır. Diğer bir grup, uzun çıplak boyunlu, orta güçte gagaya sahip olup, öncelikle yumuşak et ve iç organlarla beslenir. Üçüncü ve son grup yani kazıyıcılar, ince ve zayıf gagalarıyla leşin üzerinde ve kenarlarında kalan küçük kalıntılar ile beslenir.

Ülkemizde yayılış gösteren dört akbabadan biri olan kara akbaba *Aegypius monachus* ile Orta Asya bölgesinde yayılış gösteren Himalaya akbabası *Gyps himalayensis* ve Orta ve Güney Afrika bölgesinde yayılış gösteren, aynı zamanda nesli küresel ölçekte tehlikede olan sarkık yanaklı akbaba *Torgos tracheliotus* kanat açıklığı dikkate alındığında Eski Dünya akbabaları arasında en büyük yırtıcı kuş türleridir.

Kara akbaba *Aegypius monachus*

Fotoğraf: Metin Cenkçiler

Yeni Dünya Akbabaları *Cathartidae*

Yeni Dünya akbabaları, *Accipitriformes* takımının alt familyasıdır. Eski Dünya akbabaları ile takımları aynı olsa da familya düzeyinde birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Familyaya ait yedi türün tamamı Kuzey ve Güney Amerika'da yayılış göstermektedir ve tamamı leş ile beslenmektedir. *Cathartes* cinsine ait üç tür leşlerin yerini tespit ederken koku duyusunu kullanmaktadır. Oysaki diğer dört türün ve Eski Dünya akbabalarının koku duyuları fazla gelişmemiştir. *Gymnogyps californianus* bu familyada bulunan, nesli küresel ölçekte yok olmak üzere (CR) olan tek türdür. Türün, DDT benzeri pestisitlerden zehirlenen

hayvanların leşleriyle beslenmesi sonucu yaşanan toplu ölümler ve vücudunda biriken etken maddeler sebebiyle yumurta kabuklarında meydana gelen değişiklikler sonucunda üreme başarısızlığı yaşamaları, popülasyonun düşüşündeki en büyük sebepler arasındadır. Diğer bir olumsuz neden ise avcılık sonrasında alanda bırakılan leşlerin vücutlarında yüksek oranda kurşun maddesi bulunmasıdır. Tür, alanda bırakılan bu leşlerle beslendikçe vücudunda biriken etken maddeler sonucunda üreme başarısızlığına kadar gidebilen olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaktadır.

Çizelge.2 Yeni Dünya akbabalarına ait türlerin isimleri, IUCN statüleri ve türlerin kanat açıklığı

Tür Adı	IUCN Statüsü	Kanat Açıklığı
<i>Cathartes aura</i>	LC	160-182 cm
<i>Cathartes burrovianus</i>	LC	150-165 cm
<i>Cathartes melambrotus</i>	LC	166-178 cm
<i>Coragyps atratus</i>	LC	133-160 cm
<i>Gymnogyps californianus</i>	CR	249-300 cm
<i>Sarcoramphus papa</i>	LC	170-200 cm
<i>Vultur gryphus</i>	NT	274-310 cm

Eski Dünya akbabalarına ilişkin yapılan bazı filogenetik analizlerin sonucunda, türlerin yırtıcı kuşlardan ziyade leylekler ile yakın ilişki içerisinde olduğu bulunmuştur. Bu sonuç aslında Eski ve Yeni Dünya akbabaları arasındaki konvergent evrimin (birbirleriyle yakın akraba olmayan tür ve soylar arasında görülen benzer biyolojik özelliklerin oluşumu) bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Kanat açıklığı olarak dünyanın en büyük yırtıcı kuş türü olarak bilinen And kondoru *Vultur gryphus*, Güney Amerika'da bulunan And Dağları'ndaki kayalıklara yuva yapar, tüner ve besin arar. Küresel ölçekte tehlike altına girmeye yakın (NT) statüsünde bulunan türün popülasyonu düşüştür. Şili ve Arjantin'de ekoturizm türlerinden biri olarak görülmesi popülasyondaki düşüşün oranını azaltmıştır.

Dünya üzerinde kalan yetişkin birey sayısı yaklaşık 7 bin birey olarak belirlenmiştir.

Bu yüzden akbabaların neslinin devamı için özellikle yuva alanlarının korunması, pestisit kullanımının olabildiğince az seviyede olması ve zehirli besinlerin alana bırakılmaması gerekmektedir.

Sonuç olarak akbabalar dünyanın her bölgesinde sağlıklı ekosistem işleyişi için oldukça önemli canlılardır. Çünkü akbabalar leşlerle beslenerek, bulaşıcı hastalık riskini azaltır ve besin akışını kolaylaştırır.

Kırmızı Liste Kriterleri

LC: Yaygın

NT: Tehlike altına girmeye yakın

CR: Yok Olmak Üzere

EN: Tehlikede

Referanslar

BirdLife International (2019a), Species factsheet: *Aegypius monachus*, 06.03.2019

BirdLife International (2019b), Species factsheet: *Gymnogyps californianus*, 08.03.2019

BirdLife International (2019c), Species factsheet: *Vultur gryphus*, 11.03.2019

Freire DA, Gomes FBR, Cintra R and Novaes WG. 2015. Use of thermal power plants by New World vultures (*Cathartidae*) as an artifice to gain lift. *The Wilson Journal of Ornithology*, 127(1), 119-123.

Johnson JA, Brown JW, Fuchs J and Mindell DP. 2016. Multi-locus phylogenetic inference among New World vultures (*Aves: Cathartidae*). *Molecular phylogenetics and evolution*, 105, 193-199.

Kirazlı C. 2013, Orta Sakarya Bölgesi kara akbaba *Aegypius monachus* L. popülasyonu üzerinde araştırmalar, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir

Lisney TJ, Stecyk K, Kolominsky J, Graves GR, Wylie DR and Iwaniuk AN. 2013. Comparison of eye morphology and retinal topography in two species of new world vultures (*Aves: Cathartidae*). *The Anatomical Record*, 296(12), 1954-1970.

Seibold I and Helbig AJ. 1995. Evolutionary history of New and Old World vultures inferred from nucleotide sequences of the mitochondrial cytochrome *b* gene. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B: Biological Sciences*, 350(1332), 163-178.

Tagliarini MM, Pieczarka JC, Nagamachi CY, Rissino J and de Oliveira EHC. 2009. Chromosomal analysis in *Cathartidae*: distribution of heterochromatic blocks and rDNA, and phylogenetic considerations. *Genetica*, 135(3), 299-304.

Rüya ile Uçuşun Birlikteliği

Yazı:
Özlem Özdemir

Çizim: Ceren Atli

"Geceleri büyük yüksekliklerde uçarak uyuyan ebabil kuşları hakkındaki o haberin beni etkileyen yönü, rüya ile uçuşun birlikteliği oldu." (Elias Canetti, Hayvanlar Üzerine)

Uzun bir tüpün içinde yolculuk ederken bu cümleyi okuyordum. Yanımdaki yüzlere baktım, gözlerle, giysilere, upuzun koridora sonra. Rüya ile uçuşun birlikteliği... İçimden tekrar ediyordum, rüya ile uçuşun birlikteliği... Cümle bitmiyordu. Aktarma istasyonuna gelmişim, yürüyen merdivenlere bindim yürümek için. Enerjimi işe saklamalıydım. Kartımı bastım. Neyse ki bakiye yetersiz değildi. Geçemeyebilirdim turnikenin oluşturduğu sınırı. Cümle devam ediyordu. Rüya ile uçuşun birlikteliği... Sonra yürüdüm. Şehir, korna sesiydi, vapur sesi, denize çakılan kazık sesiydi, saat sesiydi, dozer sesi, açım abi, açım abla sesiydi, Allah rızası için yardım edildi, küfür sesiydi. Küçük kare alanların içindeki ağaçlara baktım, birbirine yapışık uzun dikdörtgen binaların arasında kalan, dikdörtgen gökyüzüne. Bir günü böldüğümüz zaman diliminde saat 19:00'dı, iş bitmişti. Tünel, tüp, insan, daha çok insan, korna, küfür derken eve varmak üzereydim.

Bir yılı dörde böldüğümüz zamanda da bahara dönmüştü mevsim. Sesler geçiyordu, yükseklerden çığlıklar, uzun yoldan geldik selamı geçiyordu. Sıcak olmuş burada havalar, uyurlar, uyanıklar sivri kanat uçlarıyla rüzgarla bir olan ebabil kuşları geçiyordu. Ne şehir kalmıştı, ne kare toprakta ağaçlar, ne dikdörtgen sokaklar, ne dikdörtgen gökyüzü. Gölgele geçiyordu, bölünen çizilen tüm sınırlardan. Birbirine bağlıyorlardı sokakları, binaları, evleri, odaları, bedenleri.

Hatırlıyorum, geçen yıl yan binanın çatısının en uç noktasına yuvalarını yapmışlardı. Öyle yuvamız olsun akşamları girelim uyuyalım dinlenelim diye de değil. Sade çoğalmak, yavrulamak içindi. Eşlerini uçarken seçmişlerdi, uçarken uyumuşlardı, uçarken avlanmış, havadaki böcekleri, sinekleri uçarken yemişlerdi. Uçmanın kendisine dönüşen bu kuşlar, komşumuz olmuştu. Ben penceredeyken onlar çatıda yuva telaşındaydı. Ben mutfakta yemek yaparken, onlar gökyüzünde dans ederek beslenmede, avdaydı. Oh bu sinek de güzelmış, oh oh bu böcek de. Ne güzelmış dünya. Güneşle uyanıp, güneşle uyuyanların şenlikli geçişlerini izlerken şehrin değişen sesini dinliyordum.

Neyse ki gelmişlerdi.
Hoş gelmişlerdi.
Sefalar getirmişlerdi.
Geçen zamanda büyüyen yavrular çok olmaya gelmişlerdi.

Rüya ile uçuşun birlikteliği, cümle uzun zamandır zihnimde tükenmiyordu .

Kapıyı kilitledim. Pencereleleri kapattım. Balkon kapısını kontrol ettim, yanan ışıkları bir bir söndürdüm. Düşmeden, bacaklarımı bir yere çarpmadan, yürüdüm. Uzandım yatağıma. Bütün gün düşündüklerimi düşündüm. Sizin de artık bildiğiniz şu cümleyi rüya ile uçmanın bir arada olduğu o hiç bilmediğimiz anı. Gökte mi uyumuşlardı bu kuşlar, bulutlar mı yastıklarıydı bilemedim. Hayal edeyim dedim. Edemedim. Ayağa kalktım. Kollarımı açtım. Uyandığımda boylu boyunca yerdedim.

Bir Sakarca Hikayesi

Yazı ve Fotoğraflar:
Berat Akkaş

Sakarca çifti

Bir sabah ziyaretimde sakarcalardan birini göremedim, bölgenin her yerini kontrol etsem de, o her sabah günaydın dediğim kuşlardan biri artık yoktu.

2015'in Ocak ayıydı. Beykoz Korusu'na çocukluğumdan beri giderim. Bana yakın oluşu ve içinde barındırdığı minik ekosistemi ile hep ilgimi çekerd. O gün koruya tekrar gitmiştim, alanda bulunan beş farklı ağaçkakan türünü takip ediyor, gözlemliyor ve fotoğraflıyordum.

Güneşin batışına kısa bir süre kala alandan ayrıldım. Evim bir tepede olduğu için her zaman sokak aralarından gider, kestirme yolları kullanırdım. Fakat o gün nedense yolumu uzattım ve sahil şeridini takip ederek Paşabahçe Şişecam Fabrikası'nın önüne geldim. Denize sıfır olan bu alan minik bir koy gibi özellikle martıları gözlemlemek ve fotoğraf-
lamak için sevdiğim bir yer.

Bölgeye yaklaştığımda denizden sahile doğru uçan iki büyük kuş gördüm. Başta yeşilbaş ördek olduklarını düşündüm fakat, boyutları bir ördek için oldukça büyüktü. Önümdeki ağaçlar görüşümü kapatıyor ve adımlarım hızlanıyordu. Merak etmiştim onları, çünkü daha önce bu bölgede böylesine büyük bir kuş görmemiştim! Ağaç dallarının arkasından onları görüyor fakat ne olduklarına hala anlam veremiyordum. Güneş batmış hava kararmaya başlamıştı.

Sessizce onlara yaklaştım ve tam karşımda pembe-
bems gagaları, turuncu ayakları ile iki güzel kazla göz göze geldim. Yavaşça fotoğraf makinemi çantamdan çıkardım, birkaç kare fotoğraflarını çektim. Çektiğim kuşların sakarca mı boz kaz mı olduğunu anlamakta zorlanınca cep telefonuma yüklediğim bir uygulama ile daha küçük yapısı, tüy desenleri ve gösterişli vücudu ile boz kazdan ayrıldığını gördüğüm türün sakarca kazı olduğunu öğrendim. Sa-

karca kazının ergenlerinde gaga dibinden başlayan ve alına doğru devam eden beyaz bir işaret vardır. Görünüm itibari ile dişi-erkek ayrımı yapmak zor gibi görünse de erkek bireyler dişilere göre daha iri olmaktadır.

Hava iyice kararınca evin yolunu tuttum. Aklımda bir soru: Nehirler, göller ve bu alanlara yakın sulak alan çayır-
lıklarında yaşayan sakarcaların burada ne işi vardı? Akşam eve geldiğimde internet ortamında Sakarca kazı ile ilgili bir araştırma yapmak istedim, amacım onları daha da yakından tanımaktı. Doğada grup halinde ürediklerini, yuvalarını kendi tüyleri, otlar ve yapraklar ile yaptıklarını, dişilerin ortalama dört ila altı adet düz ve hafif parlak görünümlü yumurta bıraktıklarını öğrendim. Kuluçka süresinin yirmi iki gün sürdüğünü, yavruların bakımının ise ebeveynler tarafından yapıldığını ve yavruların kırk gün sonrasında artık uçmaya hazır olduğunu öğrendim.

Sakarca

Yumurtadan çıkan yavrular yaklaşık bir, bir buçuk yıl kadar ebeveynleri ile kalmakta ve bu sürede yavrulara hayatta kalma, kış şartlarına uyum sağlama ve yiyecek bulma teknikleri öğretilmekteydi. Yavrular bir buçuk, iki yıl sonra bağımsız davranabiliyor, üç yaş sonrasında ise üremeye başlayabiliyordu.

Sakarcaları gözlemlediğim bölge konum itibari ile oldukça ıssız ve salaş bir yer olsa da sakarcaların diyetinde bulunan bitkiler, otlar, sazlar, tohumlar, yumuşakça ve sucul böceklerin bir kısmı bu bölgede mevcuttu. İlerleyen günlerde birçok kuş gözlemcisi ve kuş fotoğrafçısı tarafından ziyaret edilen sakarca çiftinin davranışlarını izlemek benim için oldukça zevkli olsa da bir diğer yandan huzursuzdum.

Bölgeyi çok iyi bildiğimden her an başlarına gelebilecek tehlikeleri sezebiliyordum. Yaklaşık üç hafta kadar onları her gün ziyaret ettim ve çevrelerinde bulunan insanlara, onların bizim misafirimiz olduklarını, sakarcaların Avrupa ve Asya'nın kuzey kesimlerinde üredikten sonra soğuk kış aylarını geçirmek

için Türkiye'nin de aralarında bulunduğu güneydeki ülkelere göç ettikleri bilgisini ilettim. Sakarcalar bu soğuk kış döneminde dünyanın tanıdığı İstanbul Boğazı'nın incisi Beykoz'u tercih etmişlerdi.

Bir sabah ziyaretimde sakarcalardan birini göremedim, bölgenin her yerini kontrol etsem de, o her sabah günaydın dediğim kuşlardan biri artık yoktu. Alanda bulunan balıkçı Yaşar ağabey ile yaptığım sohbette gece dinlenmek için kıyıya çıkan sakarcanın sabaha karşı sokak köpeklerinin saldırısı sonrasında hayatını kaybettiğini öğrendim. Günler ilerledikçe tek kalan bireyin artık keyfinin olmadığını gözlerinde görebiliyor ve bunu hissedebiliyordum. Beni gördüğünde heyecana kapılan ve elimi uzatsam onu sevebileceğim kadar yakınımaya gelen bu sakarca artık beni gördüğünde uzaklaşıyordu.

İlerleyen günlerde de yalnız kalan sakarcayı ziyaret ettim. Başına bir şey gelmesinden endişe ediyordum. Bir sabah çok arasam da onu bulamadım. Balıkçı Yaşar ağabeyin dediğine göre o artık gitmişti.

Tarım Devriminin Bozkır Kuşları Üzerine Etkisi

Sürmeli Kızkuşu Örneği Bir Bozkır Distopyası

Yazı:

İtri Levent Erkol

Fotoğraf: **Emre Bayraktar**

Sürmeli kızkuşu

1930'lardan 1980'lerin sonuna kadar nüfuslarının yarısından fazlasını kaybeden bu nadir bozkır kuşları, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bozkırlarını yılda iki defa kat ederek her sene yaklaşık 12 bin kilometre yol yapıyor.

Yeşil cehennem! Kontrolsüzce artan insan nüfusunu beslemek için yok edilmiş bozkırın ortasında devasa sulama sistemleri. Sanki bir bilimkurgu filminde uzak bir gezegendeki bir tarım kolonisi. Uçsuz bucaksız ufukta her yöne uzanan yeşil, ama o ilkokuldan beri bize öğretilen muhteşem Karadeniz ormanlarının veya kadim her dem yeşil meşelerin yeşili değil. Bu başka yeşil! Bozkırı sanki bir film tabakasıyla kaplamışsınız da nefes alamaz hale getirmişsiniz, hiçbir bitkinin yaşamasına izin vermemişsiniz gibi bir yeşil. Ufukta tozu dumana katarak bir şeyler ilerliyor. Frank Herbert'in Dune romanında-

ki baharat (spice) hasat makineleri gibi. İşte tarım devriminin mekanize devleri, devasa biçerdöverler, traktörler. Bir an düşünüyorum burada ne yapıyoruz? Tam derin düşüncelere dalacakken tanıdık bir ses duyuyorum, bu Turan'dan başkası değil. "Abi kalktılar" diyor. Hiç düşünmeden dürbünümü kaldırıp eliyle işaret ettiği yönü tarıyorum. İki gündür tek bir birey bile göremeden bu yeşil cehennemde geçirdiğimiz tozlu ve bol terli arayışımız sonunda işe yarıyor. Bir grup sürmeli kızkuşu nadasa bırakılmış, bir evin balkonu büyüklüğündeki, sığınabilecekleri son dinlenme alanlarından kalkıyorlar.

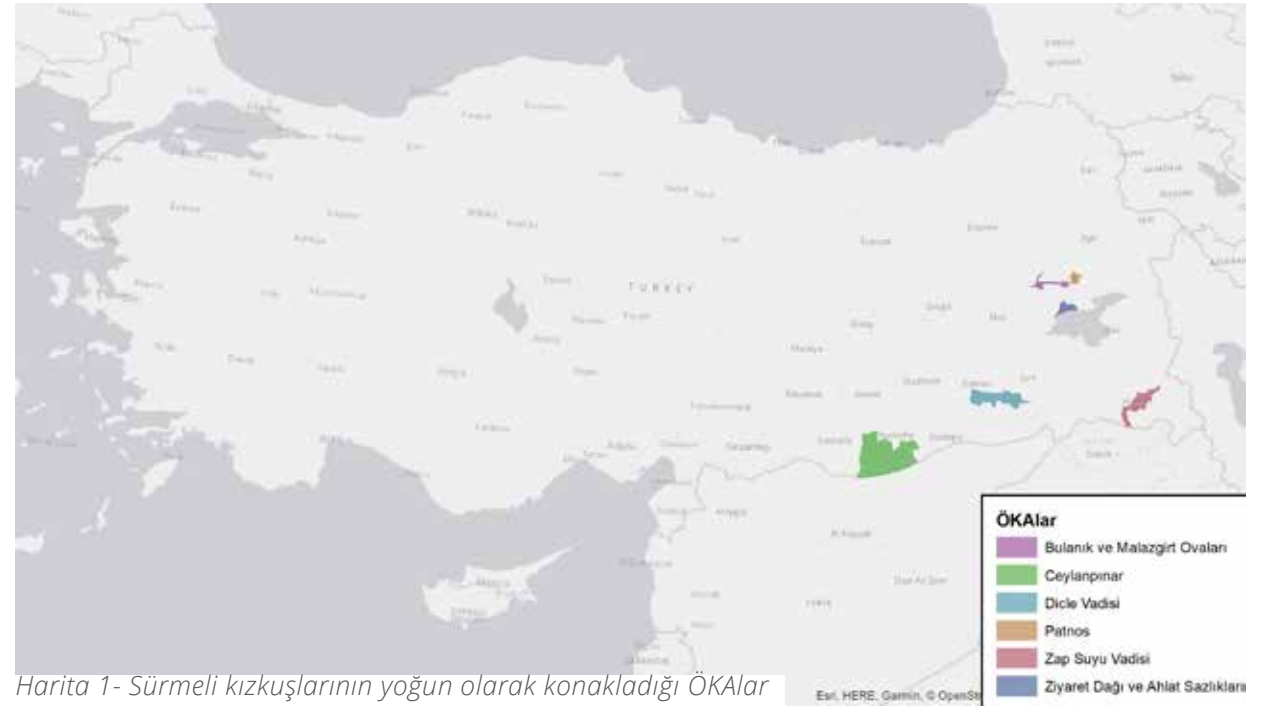

Fotoğraf: Mustafa Çulcuoğlu

Sürmeli kızkuşları

Kolay değil, ta Sudan'dan beri yoldalar ve yolculukları daha Kazakistan'a kadar devam edecek. 1930'lardan 1980'lerin sonuna kadar nüfuslarının yarıdan fazlasını kaybeden bu nadir bozkır kuşları, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bozkırlarını yılda iki

defa kat ederek her sene yaklaşık 12 bin kilometre yol yapıyor. Yolculukları boyunca en çok Ceylanpınar, Dicle Vadisi, Zap Suyu Vadisi, Ziyaret Dağı ve Ahlat Sazlıkları, Bulanık ve Malazgirt Ovaları ile son olarak Patnos Önemli Kuş Alanları'nda konaklıyor.

Harita 1- Sürmeli kızkuşlarının yoğun olarak konakladığı ÖKAlar

BirdLife Kazakistan'ın (ACBK) 2000'lerin ilk yarısından bu yana yaptığı çalışmalar nesli küresel ölçekte yok olmak üzere (CR) olan sürmeli kızkuşlarının dünya nüfuslarının tahmin edilenden daha fazla olabileceğini ortaya koydu. Ekim 2007'de Doğa Derneği tarafından yürütülen sonbahar göçü izleme çalışmasında tespit edilen 3 bin iki yüz bireylik ve Mart 2017'de tespit edilen bin bireylik sürüler

bu tahmini doğruladı. 2000'lerin ikinci yarısına gelindiğinde bir zamanlar en önemli dinlenme noktalarından biri olan Ceylanpınar TİGEM arazisindeki tarım politikalarının değişmesi ve kuru tarımın tamamen terk edilmesi sonucunda sürmeli kızkuşlarının konaklayıp nefes alabilecekleri son açıklıklar da modern tarımın işgaline uğradı.

Harita 2- Geçmişte sürmeli kızkuşlarının yoğun olarak konakladığı alanlar (Bing Maps)

Doğa Derneği TİGEM arazisi dışında potansiyel konaklama alanlarının tespit edilmesi ve bu alanlarda

yerel halk temelli bir koruma yaklaşımının ortaya konulması için çalışmalarına devam ediyor.

Dünya Serçe Günü Gözlemi

Yazı:
Ayşe Ateş

Fotoğraf: **Nedim İlkin**

Serçe

Bu mutluluğun sebebi Dünya Serçe Günü dolayısıyla ilk kez dürbün ve kuşlarla tanışmasıydı. “Martı gerçekten bu kadar büyük mü?” diye sordu birkaç kez. “Bu kuşlar öyle tatlı ki!” deyişi beni benden aldı.

Doğa Okulu’ndaki Müzik Okulu’nda, İ.Hakkı Demir-cioğlu, Rize’deki köyünden bahsetmişti. Köyde kimse kalmadığı için serçe kuşlarının da köylerini terk ettiğini söylemişti. O zaman ilk defa serçe kuşları ile aramdaki bağı düşündüm; bir an, ben de köyüme gittiğimde onları göremezsem ne olur diye geçirdim içimden ve derin bir acı hissettim. Ama bu nasıl olur diye sorduğumda, serçe kuşlarının insanlarla olan ilişkisinden bahsetmişlerdi. Bunu ilk defa duymuştum; bir kuş insana ihtiyaç duyuyor ve insanın olmadığı yeri terk ediyordu. Bu inanılmaz gelmişti bana ve çok etkilenmiştim.

Sonra takip etmeye başladım serçe kuşlarını ve yazın sürüler halinde köyümüzde dolaşan bu kuşlardan kışın bir tanesini bile göremediğimi fark ettim. Çünkü kışın köyde çok az insan kalıyordu. Daha sonra Doğa Derneği, 20 Mart’ın Dünya Serçe Günü olduğunu söyledi ve bizleri serçe kuşlarını gözlemlemeye davet etti. Böyle bir günün varlığını da ilk kez bu çağrıyla öğrendim geçtiğimiz yıl. Bu kuşların giderek azaldığını, bazı ülkelerde son kırk yılda yüzde altmış sekizinin yok olduğunu, Hollanda’da ise nesli tehlike altında olan bir tür olarak kırmızı listeye alındığını söylüyordu. İnanamamıştım, serçeler de mi? Onlar da mı azalıyordu, hani şu kuş deyince aklımıza ilk gelenlerden, neredeyse her yerde karşılaştığımız kuşlar mı? İnanması güç, bir o kadar da acıydı benim için.

Bunun üzerine öğrencilerimle, mahallemizde ve her gün yürüdüğümüz yollarda serçe kuşu gözlemi yapmaya karar verdik. Öğrencilerimizin ailelerini de davet ettim. Doğa Derneği’nden aldığımız bilgileri paylaşıncı onlar da en az benim kadar şaşırdılar ve kuşları gözlemlemeye gittik. Okulumuz Galata’da olduğu için Karaköy, Galata, İstiklal caddesi ve oradan da Tophane’ye geçerek gözlemimizi tamamladık. Fakat asıl gözlemin ondan sonra başladığını fark ettim, öğrencilerim her sabah okula geldiklerinde kaç serçe kuşu gördüklerini heyecanla paylaştılar. Sadece onlar değil, tabii ki anneleri de! Ondan sonra serçe kuşu, kuşların en güzeli oldu sınıftaki öğrenciler için.

Bu yıl yüksek lisans tezimi bitirmekle meşgul olunca, tez teslim süreçlerime denk geldi ve Dünya Serçe Günü’nü kaçırdım. Arada aklıma geliyor ama daha var herhalde deyip takvime bakma fırsatını bulamıyordum. Oysa geçen yıl çok şey planlamıştım bu yıl için. 20 Mart’ta şanslıymışım ki evimde Doğa Okulu’da tanıştığım arkadaşım Fatma vardı. Tam

okula gitmek üzereyken Fatma seslendi arkamdan “Ayşe, bugün Dünya Serçe Günü’ymüş” dedi. Çok üzüldüm, takip edememiştim, elimde ne bir gezi planı ne bu gezi için gereken izin, hiçbir şey yoktu ve yetişmesi de imkansızdı. O zaman ne yapmalıyım diye düşünürken okulumuzun kapısının hemen önündeki ağaçlar geldi aklıma, çok serçe kuşu gelirdi oraya. Evde de yine Doğa Okulu’nda tanıştığım bir diğer arkadaşım Özge’den ödünç aldığım dürbün vardı neyse ki!

Çocuklara serçe kuşlarını anlatıp çıktık okulun kapısına gözlem yapmaya, bu kez anneleri yoktu yanlarında. Yine de her biri heyecanla gözlediler kuşları. Yoldan geçenler de çocukların heyecanına kayıtsız kalamadılar. Okula dönüp okulun bahçesinden gözlem yapmaya devam ettik. Çünkü orada da serçe kuşlarıyla karşılaşıyorduk. Öğrencilerimden Yusufcan, yerinde durmaz, sınıfa girip çıkar, dersten çabuk sıkılır, oyuna bile odaklanamaz, kıpır kıpır bir çocuk. Özel eğitim kaynaştırma öğrencisi olarak sınıfımızda devam ediyor ve beş yaşında. 2019 Dünya Serçe Günü, Yusufcan ile başka bir anlam kazandı benim için. Bir yandan kuşlarla ilgili farkındalıklarının oluşmasına sevinirken, diğer yandan belki de Yusufcan’ın yaşamını iyileştirecek başka bir yol bulduğumu düşündüm. Bana böyle düşündüren deneyimi de sizinle paylaşmak istiyorum:

Öğrencilerimle aramızda bir anlaşmazlık olduğunda hemen “Bir daha bu okula gelmeyeceğim” derler ve çok güldürürler beni. Misal sınıfı toplaması gerekirken kaytarır, sen de yap deyince hemen yoklukları ile tehdit ederler. İlk kez biri bugün: “Ben bu okula geleceğim” dedi. Genelde çok mutlu olduklarında bana sarılıp “Seni seviyoruz.” derler ama bu kez, “Bu okula geleceğim” dedi Yusufcan! Öğretmen olmayan anlamakta zorlanır belki ama öğretmenliği tadan bunun ne demek olduğunu bilir. Bir çocuğun bir duyguyu, bir güzelliği keşfetmesiyle doruk bir an yaşaması ve bunu hayatına yaymak istemesi, bunu da tekrar ederek yapacağını düşünmesi. Yusufcan da yine okula gelirse, böyle mutlu olacağını düşündü demek ki!

Yusufcan’ı böyle mutlu eden şey neydi diye sorarsanız: Bu mutluluğun sebebi Dünya Serçe Günü dolayısıyla ilk kez dürbün ve kuşlarla tanışmasıydı. “Martı gerçekten bu kadar büyük mü?” diye sordu birkaç kez. “Bu kuşlar öyle tatlı ki!” deyişi beni benden aldı. Kuşlara bir saate yakın baktı, hiç sıkılmadı. Dürbünü alıp eve götürmek istedi.

Fotoğraf: Ayşe Ateş

Serçe gözlem günü

“Sen bu dürbünü ne yapacaksın?” diye sorarken sevgilisinden ayrılmak istemeyen biri gibiydi. Eğer zamanımız olsaydı Yusufcan kim bilir daha kaç saat bakacaktı kuşlara! O, öğrenciliğin keyfini çıkarırken ben de bir cana dokunmanın zevkini yaşadım.

Yusufcan'ın kuşlarla olan yolculuğu ve benim de bu yolculuğa ortaklığım devam edecek biliyorum. Şimdi sırada Yusufcan'a bir dürbün bulmak var, devamında bol kuş gözlemi...

Fotoğraf: Ayşe Ateş

Serçesiz bir dünya olmaz, olamaz! Dilerim hep yaşasın serçeler ve içimizdeki güzellikleri de yaşatsın,

dilerim hiç bitmez onlarla geçen yaşam yolculuğumuz ve çocuklarımız serçe kuşlarıyla büyüsün...

Kuşlarda İlk Yardım

Yazı:
Metin Boz

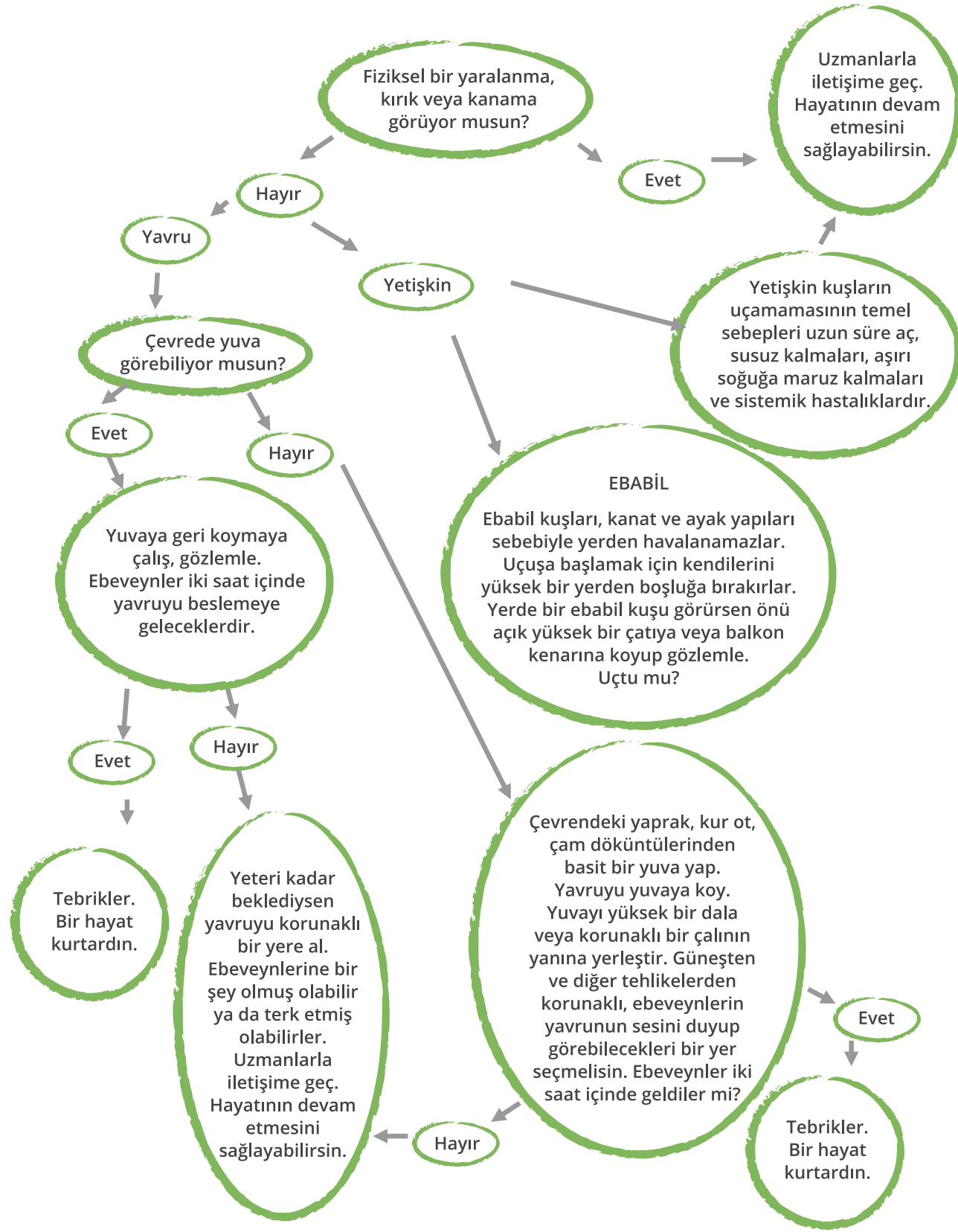

Fotoğraf: Mahmut Kayaş

Baykuş

Her hasta canlıda ilk dikkat edilmesi gereken durum açık yaralar, kırıklar ve vücudun su kaybıdır. Uzun süre aç, susuz kalan kuşlarda bitkinlik ve vücutta su kaybı gerçekleşir.

YERDE BİR KUŞ GÖRDÜM NE YAPABİLİRİM?

Yaban kuşlarında ilk yardım için öncelikle iyi bir gözlemlerle kuşun türü, vücudunda herhangi bir fiziksel yaralanma, kırık veya kanama olup olmadığı tespit edilmelidir. Bu bilgiler bize hastayı yakalamaya çalışırken var olan yara veya kırığın daha kötü hal almasını engelleyecektir. Bir kuşu yakalamaya çalışırken en güvenli yöntemlerden biri kuşun tamamını örtecek büyüklükte bir havlu veya bezle üzerine kapatarak, kanatları kapalı şekilde omuzlardan tutmaktır. Bunun yanı sıra yırtıcılarla uğraşırken koruyucu eldivenlerin kullanılması da faydalı olacaktır. Kuşu yakalarken göğsüne bastırmaktan kaçınılmalı, gaga ve burun delikleri kapanacak şekilde tutulmamalıdır. Yırtıcı kuşlar taşınırken küçük hava delikleri bulunan tamamen kapalı kutular tercih edilmeli ve mümkün mertebe gürültüden uzak tutulmalıdır.

Kuş doğru şekilde yakalandıktan sonra dikkatle incelenmelidir. Her hasta canlıda ilk dikkat edilmesi gereken durum açık yaralar, kırıklar ve vücudun su kaybıdır. Uzun süre aç, susuz kalan kuşlarda bitkinlik ve vücutta su kaybı gerçekleşir. Vücutta su kaybı sonrasında dolaşım bozularak, deri elastiki yapısını kaybetmeye başlar, gözler matlaşır, ağız kuruluğu ve bacaklarda soğuma gözlenir. Böyle bir durumda öncelikle hastanın vücut sıcaklığı dengelenip, su ve elektrolit dengesi sağlanmalıdır. Vücut sıcaklığını dengelemek için hastanın yakınına havluya veya beze sarılı sıcak su torbası konulabilir. Eğer bir sağlık kuruluşuna ulaşamıyorsa sıvı, elektrolit dengesi ve enerji için eczanelerden insanlar için kullanılan elektrolit tozlar temin edilebileceği gibi, evde basit şekilde de bu karışım hazırlanabilir. Çözelti hazırlamak için yarım litre ılık suya yarım çay kaşığı tuz, dört çay kaşığı kadar şeker konulabilir. Hazırlanan elektrolitten ortalama bir kilogram bir kuşa, günde dört, beş kez on beş, yirmi mililitre içirilebilir.

Sıvı ve elektrolit dengesinin yanı sıra hastanın beslenmesi de önem arz etmektedir. Beslenme için türe uygun gıdalar tercih edilmelidir. Kendi kendine beslenemeyen hastalarda uygun besin, püre haline getirilerek damlalık yardımıyla ağıza ya da enjektör ve uygun kalınlıkta bir hortum yardımıyla sondalayaarak verilebilmektedir (Tecrübe ve dikkat gerektiren bir beslenme yöntemidir). Sıvı takviyesi ve beslemede dikkat edilmesi gereken en önemli husus, verilen hiçbir şeyin akciğere kaçmamasına dikkat etmektir. Basit bir yardımla beslenebilecek, yutkunma refleksi olan hastalarda besin türü uygun seçilmeli, lokmalar küçük parçalar şeklinde yavaş yavaş verilmeli, akciğere kaçması engellenmelidir. Yırtıcı kuşlarda tavuk, kırmızı et, balık gibi gıdalar kullanılabileceği gibi alternatif olarak konserve kedi, köpek mamaları da tercih edilebilir. Bitki tohumlarıyla beslenen türlerin beslenmesinde evde her zaman bulabileceğimiz buğday, iri taneli bulgur ve diğer tahıllar kullanılabilir.

Açık yara ve kırıklarda yapılabilecek en doğru müdahale hastanın çırpınmasına ve kaçmasına müsaade etmeden usulüne uygun şekilde yakalanarak en yakın hayvan sağlığı merkezine başvuru yapmaktır. Aktif kanamalar ve açık yaralar temiz bir sağır bezi veya tamponla kapatılmalıdır. Kırıklar hareket ettirilmemelidir. Medikal müdahaleler ve ilaç kullanımları veteriner hekimler tarafından veya onların tarif ettiği şekil ve dozda yapılmalıdır. Yabani hayvanların bizlere sempatik gelmesi onlara evcil hayvanmış gibi yaklaşmamıza, evde sürekli kalmalarını istememize sebep olsa da, gerçek yuvalarının doğal yaşam alanları olduğunu unutmamalıyız.

Bir Dağ Göç Eder Mi?

Yazı:
Turan Çetin

Bolkarlar

Fotoğraf: **Turan Çetin**

Bolkar Dağı'nın güney yamacında iki yüzden fazla aile halen göçebe kültür ile yaşamaya devam ediyor. Bölgede yuvalayan küçük akbabalar ise göçerleri takip ediyor.

"Dağın göç ettiği nerede görülmüş?" der eskiler; dağın göçüne şahit olmak, anlamak için dört mevsim kalmak, bakmak gerekiyor bu dağlara. Çünkü bu dağlar hep hareket halinde; Anadolu'nun göçebeleri bu dağlarda yaşıyor. Yazın dağların etekleri binlerce keçi ve koyun ile süslenirken, kışın dağın vadilerine, yaz boyunca suyunu esirgemediği yeşillendirdiği ovalarına renk katıyorlar. Anadolu'nun göçebeleri baharı her daim takip ediyor. Kendileriyle beraber yaşam alanları olan dağı da göçe katıyorlar. Bu yüzden bu coğrafyada dağ da göç ediyor.

Bolkar Dağı, orta Toros Dağları'nın Mersin ve Karaman sınırları içerisinde yer alıyor. Türkiye'deki pek çok canlı türü için benzersiz bir coğrafya olan Bolkar Dağı aynı zamanda bir Önemli Doğa Alanı'dır.

Bölgenin biyolojik ve kültürel çeşitlilik açısından bu kadar zengin olmasının nedenlerinden biri, deniz seviyesi ile yüksek dağ zirvelerinin çok yakın mesafede olması. Mersin sahillerinden iki saatlik bir yolculuk ile dağ bozkırlarına, alpin kuşağına ve yaylalara ulaşılabilir. Bu kadar hızlı bir geçiş, biyoçeşitliliği zenginleştiriyor. Bir de bölgede binlerce yıldır bozulmadan devam eden göçebelerin yaşamı... Bu göç hareketi dağların, ovaların ve bölgenin biyoçeşitliliğini destekliyor ve bölgedeki farklı ekosistemlerin devamlılığı için önemli rol oynuyor. Bunun ana nedenlerinden biriye bölgedeki doğal otoburların zaman içerisinde insan kaynaklı nedenlerle yok olmasıyla, bu boşluğu güdeme bölgede otlayan evcil otoburların alması. Özellikle bitkiler, memeliler ve kuş türleri göçer kültürle bağlantılı hale geliyor.

Göç eden keçiler

Fotoğraf: **Ender Karadeniz**

Doğa Derneği bölgede başta küçük akbabalar olmak üzere koruma ve araştırma çalışmaları yapıyor. Bolkar Dağları ve Mersin Tepeleri Önemli Doğa Alanları'nda, küçük akbabaların göç yoluyla ilgili araştırmalar ve koruma çalışmaları için bölgeyi anlamaya, dinlemeye ve izlemeye çalışıyoruz. Özellikle

göç esnasında karşılaşılan sorunlar, ölüm sebepleri, bölge halkının yaklaşımı ve karşılaşılan sorunlar üzerine bölgede zaman geçiriyor, bunları kayıt altına alarak kurduğumuz ortaklıklarla beraber çözümler üretmeye çalışıyoruz.

Bolkar Dağı'nın güney yamacında iki yüzden fazla aile halen göçebe kültür ile yaşamaya devam ediyor. Bölgede yuvalayan küçük akbalar ise göçerleri takip ediyor. Özellikle yaz yurtları civarlarına yuva kuruyorlar. Göçerler nerede akbalar orada. Sadece akbaba değil, bölgedeki yırtıcı kuşlar, kurt, çakal, vaşak gibi canlılar da göçerleri takip ediyor. Bir bakıma bölge doğasını bölgede yaşayan göçerler şekillendiriyor.

Küçük akbaba

Fotoğraf: **Turan Çetin**

Bolkar Dağı'nın göçebelerinden Tacettin Abi'ye bir küçük akbabanın fotoğrafını gösterdiğimde gözleri parlıyor. "Ak kerkez nerede, bizim kaybolan kara keçinin ölüsü de aha oradadır" diyor ve devam ediyor: "Her yıl bu akbalar çift gelir ve gezer. Aha da şu kayalıklara yuva yaparlar, biz ellemeyiz faydalı hayvandır, leş olduğunda gelip yerler. Devlet dağa kurt salmış diyorlar haberin var mı?". Sessizlik oluyor.

Bolkar Dağı'nın doğasını anlamak için göçebelerle görüşmeler yapıyor, bu coğrafyada yaşayan canlıları onlardan dinliyoruz. Küçük akbabaya "ayran kerkenezi" veya "ak kerkenez" diyorlar. Kuşları ve bölge doğasını çok iyi tanıyorlar. Yağan yağmurda balığın rızkını gören göçebeler, yörükler. Bir koyun veya keçi kaybolduğunda yerini bulmak için küçük akbaların hareketlerini gözlemliyorlar.

Gülek köyünde halen yüze yakın aile göç ediyor. Göçü mevsimin durumuna göre dört farklı alanda yapıyorlar. Mayıs başında ilkbahar yurdu, çok sıcak olduğunda yaz yurdu, havalar esmeye başladığında sonbahar yurdu ve ilk kar ile kış yurduna iniyorlar. Bu göçe yüzlerce hayvan ile yürüyerek, günlerce süren bir yolculuk ile devam ediliyor.

Bolkarlar'da bir göçer aile

Fotoğraf: **Turan Çetin**

Fotoğraf: **Turan Çetin**

Bolkar Dağı'nın sadece güney taraflarında yüzden fazla aile binlerce keçi ve koyunla birbirleri ile aynı yolları kullanmadan her yıl bu göç hareketini gerçekleştiriyor. Bir dağın ruhunu, hikayesini ayrı ayrı ama aynı olarak anlatıyorlar.

Göçerlerle beraber bir dağ göç ediyor.

Bit ile Pire

Çizim: Ceren Atlı

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde. Develer tellal, pireler berber iken. Ben ninemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken. Bir pire ile bir bit evlenmişler. Bir ev bulup oturmuşlar. Kış gelmiş, kar yağmış. Bacayı kar tutmuş. Karı küremek gerekmiş. Pire demiş "Sen kürü", bit demiş "Sen kürü." Sonunda anlaşmışlar. Bit pilav pişirecek, pire kar kürüyecekmiş. Bit, kürkünü kaputunu giydirip Pire beyini dualarla senalarla dama yolculamış.

Bit ceviz kabuğunda pilavı pişirmiş. Kaşığı pilavın içine dikmiş. Pireyi çağırmış:

– Pire bey gel! Pire bey gel! demiş.

Pire gelmemiş. Bit dışarı çıkmış. Pireye bakmış. Pire kar kürürken bir çöpe dolaşmış, ölmüşmüş.

Bit, pirenin öldüğünü anlamış. Saçını başını yolmuş. Bit saçını başını yolarken karga gelmiş.

– Bit kardeş. Neden saçını başını yoluyorsun?" demiş. Bit:

– Pire beyim ölünce

Ben saçımı başımı yolunca

Sen kanadını kırmaz mısın? demiş.

Karga:

– Kırarıım! demiş.

Karga kanadını kırmış. Kavağın başına çıkmış. Kavak:

– Karga neden kanadını kırdın? demiş. Karga:

– Pire beyim ölünce

Bit saçını başını yolunca

Ben kanadımı kırınca

Sen yapraklarını dökmez misin? demiş. Kavak:

– Dökeriim! demiş.

Kavak yapraklarını dökmüş. Pinar, kavağı yapraksız görünce sormuş:

– Kavak neden yapraklarını döktün? demiş. Kavak:

– Pire beyim ölünce

Bit saçını başını yolunca

Kargan kanadını kırınca

Ben yapraklarımı dökünce

Sen suyunu kesmez misin? demiş. Pinar:

Keseriim! demiş.

Pinar suyunu kesmiş. Kızlar pınara su almaya gelmişler. Suyun akmadığını görmüşler.

Pınara sormuşlar:

– Pinar suyunu neden kestin? demişler. Pinar:

– Pire beyim ölünce

Bit saçını başını yolunca

Karga kanadını dökünce

Ben suyum kesince

Siz kovaları bırakıp kaçmaz mısınız? demiş. Kızlar:

– Kaçarız! demişler.

Kızlar kovaları bırakmış, kaçmışlar. Kızların annesi çamaşır yıkıyormuş. Kızları eli boş görünce sormuş:

– Kızım kovaları ne yaptınız? demiş. Kızlar:

– Pire beyim ölünce

Bit saçını başını yolunca

Karga kanadını kırınca

Kavak yapraklarını dökünce

Pınar suyunu kesince

Biz kovaları bırakıp kaçınca

Sen entarini yırtmaz mısın? demişler. Kadın:

– Yırtarıım! demiş.

Kadın entarisini yırtmış. Evin erkek çocuğu tarladan gelmiş. Babasına yemek götürecekmış. Annesini yırtık entariyle görünce sormuş:

– Ana entarini neden yırttın? demiş. Kadın:

– Pire beyim ölünce

Bit saçını başını yolunca

Karga kanadını kırınca

Kavak yapraklarını dökünce

Pınar suyunu kesince

Kızlar kovaları bırakıp kaçınca

Ben entarimi yırtınca

Sen yemekleri yere döküp gitmez misin? demiş. Çocuk:

– Gideriim! demiş.

Çocuk yemekleri yere dökmüş, gitmiş. Çocuk tarlaya gelmiş. Babası yemeği göremeyince sormuş:

– Oğlum yemeği neden getirmedin? demiş. Çocuk:

– Pire beyim ölünce

Bit saçını başını yolunca

Karga kanadını kırınca

Kavak yapraklarını dökünce

Pınar suyunu kesince

Kızlar kovaları bırakıp kaçınca

Anam entarisini yırtınca

Ben yemekleri yere döküp gelince

Sen karasabanı ırmağa atmaz mısın? demiş. Adam:

– Atarıım! demiş.

Adam karasabanı ırmağın en derin yerine atmış.

Pire beyin öldüğünü duyanlar işlerini güçlerini bırakmışlar. Akla gelmedik işler yapmışlar. Pire beyin matemini bir uçtan diğer uca bütün bir memleket tutmuş ve bu masal dilden dile söylenegelmiş.

Gediz'in Kuşları

Çizimler:
Gökçe Kodan

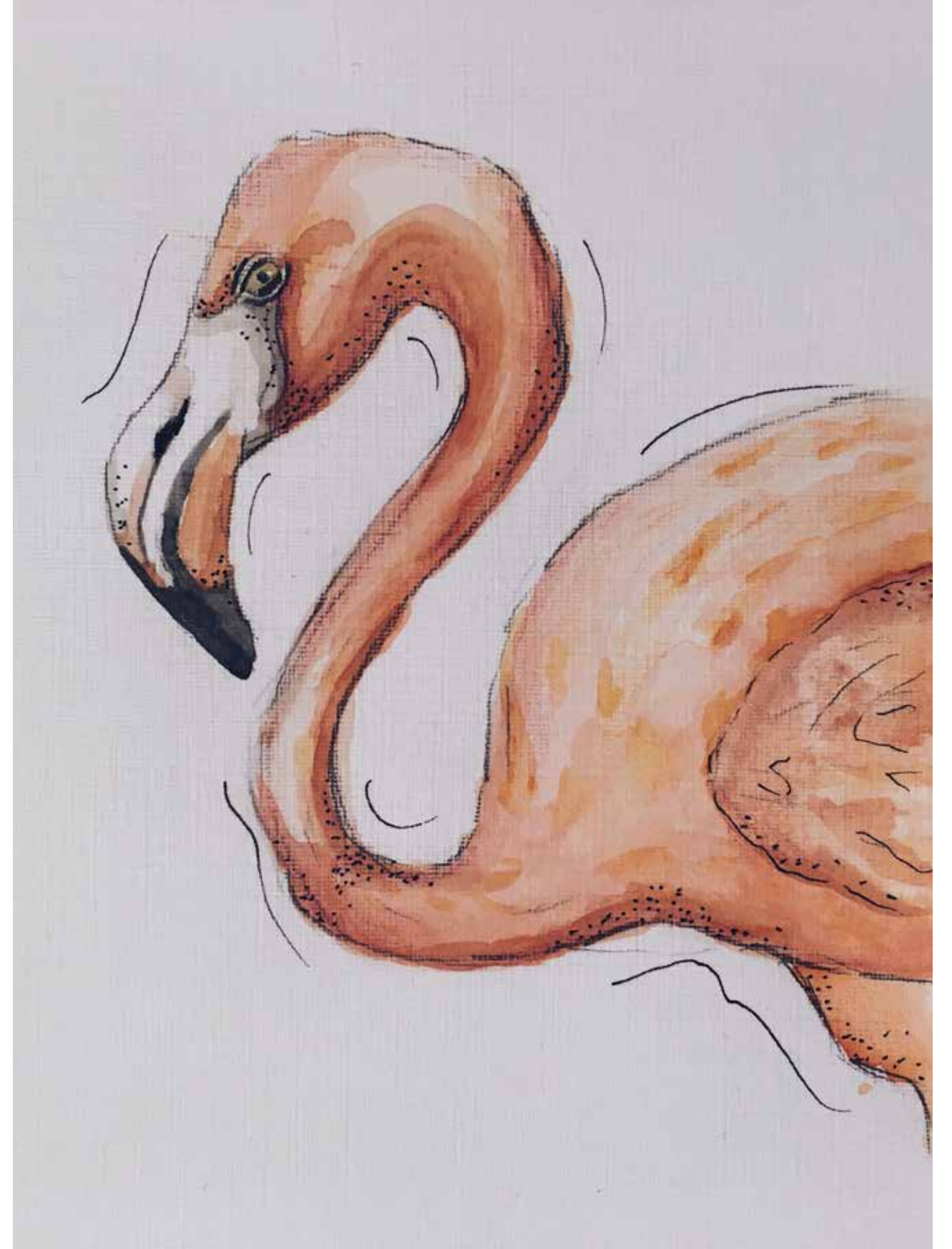
Sürmeli kızkuşu

Küçük kerkenez

Kara gagalı sumru

Flamingo

GEDİZ

MİRASIMIZDIR!

gedizmirasimizdir.org

İzmir'de asırlardır söylenen türkülerde onların renkleri, uçuşları, sesleri var. Yani hem Gediz İzmir'i hem de İzmir Gediz'i var ediyor, yaşıyor. Zamanın imbiğinden süzülüp gelen bu birlikteliği gelecek nesillere taşımak içinse İzmir'de nefes aldığımız, su içtiğimiz kısacası yaşadığımız her an binlerce yıllık bu birlikteliğin bir parçası olduğumuzu anlamak gerekiyor. Çünkü flamingoyla, deniz börülcesiyle, pelikanla, Delta'daki balıkla, burada yaşayan bizler aslında biriz. Gediz hiçbirimize ait olmayıp aynı zamanda hepimizin bir parçası olan mirasımız.

İzmir'in Gediz Deltası

İçeriği gönüllü olarak hazırlanan Kuş Sesi'nin devamlılığı ve yaygınlaştırılması bağışçıları tarafından sağlanıyor.

Kuş Sesi'nin tasarım ve baskı masraflarına siz de ortak olmak istiyorsanız, Doğa Derneği bağış sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Yaptığınız bağışın açıklamalar kısmında

"Kuş Sesi" yazmanızı rica ederiz.

Bağış Sayfamız: www.dogadernegi.org/bagis/

Katkınız için çok teşekkür ederiz.

